

Remissvar över betänkandet SOU 2021:81 En säker tillgång till dricksvatten av god kvalitet

Ert diarienummer N2021/02620

Sammanfattning

Sydvattens bedömning är att utredningen på kort tid lyckats väl med uppdraget att föreslå hur 2020 års dricksvattendirektiv ska genomföras i svensk rätt. Det nya dricksvattendirektivet spänner över många områden till skillnad från det tidigare dricksvattendirektivet från 1998, och innehåller flera emotsedda förändringar i regelverket, till exempel om material i kontakt med dricksvatten.

Samtidigt innebär det också att snarare fler än färre myndigheter har en roll inom dricksvattenförsörjningen. Detta är en logisk konsekvens, men vi ser det ändå som betydelsefullt att antalet berörda myndigheter begränsas i så stor utsträckning som möjligt för en effektiv hantering.

Vi ser inte mervärdet med att ytterligare en myndighet som Folkhälsomyndigheten bör ansvara för riskbedömningen avseende fastighetsinstallationer. Livsmedelsverket bör kunna ansvara för denna riskbedömning, och det är som utredningen konstaterar en fördel att Livsmedelsverket redan har ett antal uppgifter kopplade till dricksvattenförsörjningen. Vi inser att det finns lagtekniska utmaningar men menar att dessa inte bör utgöra hinder för att uppnå den praktiskt mest logiska ansvarsfördelningen.

Vi ifrågasätter också utredningens förslag att ansvaret ska fördelas på flera myndigheter avseende vattenläckage, utan ansvaret för tillsyn, handlingsplaner etc. bör i första hand ligga på Livsmedelsverket.

Sydvatten delar Svenskt Vattens synpunkt att de uppgifter som artikel 8 innebär lämpligast på sikt bör flyttas till länsstyrelserna.

När det gäller information till allmänheten anser Sydvatten att det är viktigt att det sker en avvägning mellan allmänhetens behov av information om känsliga delar av försörjningssystemet och sådana uppgifter som behöver skyddas.

Sydvattens synpunkter

Kap 9 Parametervärden och punkten där dessa ska iakttas

Sydvatten instämmer med Svenskt Vatten om att det är viktigt att det i myndighetsföreskrifterna tydligt framgår att kvalitetsavvikelser i enskilda fastigheter på grund av fastighetsinstallation inte ska medföra att det kan ställas krav på dricksvattenproducenten att ändra kvaliteten på det dricksvatten som levereras.

Utredningen föreslår i kapitel 10 att Folkhälsomyndigheten ska få ansvar för att utföra riskbedömningen avseende fastighetsinstallationer, och följaktligen också att besluta om vilka parametervärden som ska gälla för del D i bilaga I. Sydvatten anser emellertid att denna riskbedömning, som innefattar viss övervakning av legionella och bly, kan läggas på Livsmedelsverket som har erforderlig kompetens inom området. På så sätt ökar man inte onödigtvis antalet myndigheter som är aktuella i alla led inom dricksvattenförsörjningen. Därmed bör beslut om vilka parametervärden som ska gälla för del D i bilaga I läggas på Livsmedelsverket.

Kap 10 Riskbaserad metod för dricksvattensäkerhet

Kap 10.2 Tillrinningsområdena avseende uttagpunkter för dricksvatten

Avseende riskbedömningar i tillrinningsområdena

Sydvatten delar Svenskt Vattens och Norrvattens synpunkt att de uppgifter som artikel 8 innebär lämpligast på sikt bör flyttas till länsstyrelserna. Vattenmyndigheten som organisation har redan idag svårigheter med att fungera för sitt nuvarande uppdrag och det kan ifrågasättas om ytterligare ansvarsområden kan läggas på myndigheten utan att samma kritik uppstår avseende till exempel allt för generellt hållna åtgärdsprogram, svåröverskådliga samrådsunderlag och bristande förankring hos berörda.

Karaktären på arbetet med att övervaka och bedöma risker i tillrinningsområdet kräver enligt Sydvattens mening ett helt annat förhållningssätt än det som vattenmyndigheten är van att hantera utifrån vattendirektivets ramar. Arbetet i tillrinningsområdena till uttagpunkterna innefattar ett bredare spektrum av relevanta påverkansfaktorer, som även inkluderar mikroorganismer och miljögifter. Vidare krävs det ett annat fokus på de risker som uppkommer genom tillfälliga händelser och olyckor, eftersom vattenverkens reningssteg måste dimensioneras efter de sällanhändelser som en traditionell provtagning/övervakning har svårt att fånga.

Länsstyrelsen har genom tillsyn i tillrinningsområdena, framtagande av regionala dricksvattenförsörjningsplaner och fastställande och bevakning av vattenskyddsområden en bredare erfarenhet och kompetens för dricksvattenanknutna frågeställningar. Länsstyrelserna har även en större inblick i vattenverkens reningsprocesser och vilken betydelse de har för att minska eller eliminera eventuella skadeverkningar av identifierade risker i tillrinningsområdena. För att förstå orsakssambanden i ett specifikt avrinningsområde är det viktigt med lokal kännedom om påverkansfaktorer i området.

Detta sammantaget medför att länsstyrelserna troligen har en större förmåga att klara av uppdraget.

Även om riskbedömning och riskhantering bedöms vara bäst lämpade att ligga på länsstyrelserna kvarstår ett behov av samordning med det traditionella vattenförvaltningsarbetet enligt ramdirektivet för vatten.

Avseende åtgärdsprogram för tillrinningsområdena

Om åtgärdsprogrammen ska bli en produkt som i realiteten gagnar dricksvattenproduktionen är det nödvändigt med en helt annan nyansering och lokal anknytning än vad som är fallet för de åtgärdsprogram som tas fram i enlighet med ramdirektivet för vatten. Åtgärdsprogrammen behöver även inkludera åtgärder för att minska risken för förorening genom sällanhändelser, så som t.ex. utsläpp genom olyckor eller tillfälliga bräddningar från avloppsreningsverk.

Samrådsförfarandet behöver ses över och anpassas för varje tillrinningsområde. Formulären behöver bli mer överskådliga och lätta att sätta sig in i. För att kunna besluta om relevanta åtgärder krävs det detaljkunskap och ett mer nyanserat samrådsförfarande med dricksvattenproducenterna. Dricksvattenproducenternas kunskap om tillrinningsområde och processer bör beaktas på ett tidigt stadium.

Det bör på ett tydligare sätt framgå att dricksvattenproducenten ska inkluderas i arbetet med att ta fram riskbedömningar och riskhanteringsåtgärder. Sydsvatten stöder Svenskt Vattens förslag på tillägg i vattenförvaltningsförordningen 7a kap 7§.

Det är viktigt att implementeringen inte leder till större byråkrati utan att de resurser som avsätts resulterar i faktisk nytta, till gagn för dricksvattenförsörjningen.

Kap 10.3 Råvattenkontroll

Sydsvatten håller med utredningen om att den råvattenkontroll som ska utföras av dricksvattenproducenten inte bör bli mer omfattande än vad som krävs för att uppnå syftet med kontrollen. Den provtagning som behöver ske uppströms intagspunkten bör klassas som miljöövervakning och är inte primärt dricksvattenproducentens ansvar.

Sydsvatten instämmer i att resultaten från råvattenkontrollen bör vara tillgänglig för andra ändamål så långt det är möjligt med hänsyn till att känslig information om intagspunkter skyddas i tillräcklig utsträckning. Utbytet bör dock ske i båda riktningarna så att även dricksvattenproducenten momentant kan ta del av resultat från relevant miljöövervakning i tillrinningsområdet.

Sydsvatten delar utredningens uppfattning att Livsmedelsverket bör överta ansvaret för råvattendatan så att alla uppgifter om dricksvattenkvalitet och råvatten kan samlas hos en

myndighet, och också underlätta vid inrapportering. Vi förstår det som att denna förändring ligger utanför denna utrednings uppdrag, men ser det ändå som betydelsefullt om Livsmedelsverket och SGU får i uppdrag att utreda lämplig hantering av råvattendata som utredningen föreslår.

Kap 11. Material i kontakt med dricksvatten

Sydvatten är enigt i Svenskt Vattens uppfattning som uttrycker att det är positivt att regelverket kring material i kontakt med dricksvatten förtydligas. Men också att det i de föreskrifter om material i kontakt med dricksvatten som kommer att tas fram är viktigt att kommunens tillsynsansvar tydligt framgår.

Kap 12. Beredningskemikalier och filtermaterial i kontakt med dricksvatten

Sydvatten anser liksom Svenskt Vatten att eftersom artikel 12.3 innehåller en hänvisning till ”användning av relevanta europeiska standarder för beredningskemikalier och filtermaterial” är det viktigt att Livsmedelsverket samråder med SiS, när föreskrifter om beredningskemikalier och filtermaterial tas fram och i vägledning om tolkning av föreskrifterna. Detta framgår inte av utredningens förslag och bör förtydligas.

Vår bedömning är också i enlighet med Svenskt Vatten att Livsmedelsverkets positivlista över kemikalier som är tillåtna att användas vid beredningen av dricksvatten bör finnas kvar. I sammanhanget kan konstateras att det finns en gammal problematisk otydlighet i föreskrifternas Bilaga 1, avsnitt B avseende högsta tillåtna föroreningshalt i kemikalier för fällning, pH-justering och alkalisering. Otydligheten avser definitionen av aktiv substans som i en snäv tolkning skulle innebära att en stor del av tillgängliga fällningskemikalier skulle innehålla otillåtna halter av krom och därmed inte kunna användas för dricksvattenförsörjningen. Definitionen av aktiv substans bör förtydligas att den avser exempelvis FeCl_3 och inte endast järnmolekylen Fe^{3+} .

Kap 13. Vattenläckage

Sydvatten anser att det är positivt med ökade incitament för att spara vatten, vilket bland annat kan ske genom att minska läckaget i dricksvattennätet. Sydvatten ifrågasätter dock utredningens förslag att ansvaret ska fördelas på flera myndigheter. Sydvatten anser att ansvaret för tillsyn, handlingsplaner etc. i första hand bör ligga på Livsmedelsverket. Skulle ansvaret läggas på Havs- och vattenmyndigheten frångås den logiska struktur gällande tilltänkt ansvarsfördelning mellan olika åtgärder i tillrinningsområde, försörjningssystem och fastigheter, som tydligt framgår av tabellen och figuren i utredningens sammanfattning.

Det är positivt att underhållsansvaret för VA-anläggningar tydliggörs, vilket förhoppningsvis får till följd att vattenläckaget i befintligt nät på sikt minskar.

Kap 15 Övervakning av dricksvatten och bristande iakttagande av parametervärden

Sydvatten tycker liksom Svenskt Vatten att det är bra att verksamhetsutövarens faroanalys och övervakningsprogram även i framtiden fastställs av kontrollmyndigheten. Vi anser emellertid inte att Folkhälsomyndigheten ska ansvara för att den övervakning som ska ingå i riskbedömningen avseende fastighetsinstallationer, utan menar att denna uppgift lämpligen kan ligga hos Livsmedelsverket.

När det gäller den offentliga kontrollen av dricksvatten som livsmedel bedrivs den huvudsakligen av de kommunala miljö och hälsoskyddsnämnderna. Enligt dricksvattenföreskrifterna ska kontrollmyndigheterna fastställa verksamhetsutövarens faroanalys och undersökningsprogram. Utredningens bedömning är att en sådan ordning även fortsättningsvis bör gälla, trots att det inte ställs något uttryckligt krav på godkännande av riskbedömningen i artikel 9 i 2020 års dricksvattendirektiv. Det som tyvärr utgör en försvårande omständighet hos en del kontrollmyndigheter är när dricksvattenförsörjningen upprätthålls av ett bolag som ägs av många kommuner, som i exemplet Sydvatten som ägs av 17 kommuner i Skåne. Sydvattens två stora vattenverk ligger i två kommuner (Eslöv och Lund) som hanterar tillsynsfrågor för dessa två vattenverk, medan det stora distributionsnätet genomkorsar ett stort antal kommuner innan avlämning av dricksvattnet till andra VA-aktörer för vidare distribution av dricksvattnet till tappkran. Det förefaller märkligt om 17 kontrollmyndigheter ska fastställa verksamhetsutövarens faroanalys och undersökningsprogram. Något som bör beaktas är den ökande regionaliseringen där flera kommuner går samman för att lösa dricksvattenförsörjningen, och där den offentliga kontrollen av dricksvatten möjligen bör lösas på annat sätt, till exempel direkt av Livsmedelsverket i egenskap av central förvaltningsmyndighet för den offentliga kontrollen.

Kap 16 En förbättrad tillgång till dricksvatten

Sydvatten delar utredningens uppfattning att artikel 16 inte medför något behov av ändrad lagstiftning i Sverige och att varje kommun själv bör få avgöra eventuellt behov av att installera utrustning på allmän plats för att främja användningen av dricksvatten.

Kap 17 Information till allmänheten

Sydvatten anser att det finns många bra aspekter med artikel 17 om att aktuell information ska finnas tillgänglig för allmänheten. Exempelvis hushållsförbrukningen med jämförelse med genomsnittlig förbrukning för ett hushåll där denna information kan utgöra en grund i att göra allmänheten mer medveten om sin påverkan på vattenförbrukningen. I vissa avseende finns det emellertid otydligheter i artikel 17 om informationen som ska lämnas eller hållas tillgänglig.

Sydvatten anser att det är viktigt att det sker en avvägning mellan allmänhetens behov av information om känsliga delar av försörjningssystemet och sådana uppgifter som behöver skyddas. Dricksvattenproducenternas syn bör beaktas i samband med upprättandet av de föreskrifter som ska reglera vilken typ av information som ska lämnas.

Kap 18. Ett nytt system för rapportering

För att underlätta för inrapportering är det önskvärt med ett rapporteringssystem som innebär att dricksvattenproducenten inte behöver rapportera in samma slags uppgifter till flera olika myndigheter.

Kap 19 Informationsutbyte och sekretess

Sydvatten ställer sig bakom Svensk Vattens synpunkter. Vi håller med om att det bör vara den verksamhetsutövare som producerar och tillhandahåller dricksvatten som ska avgöra vilka uppgifter som ska lämnas till Livsmedelsverket för vidare rapportering till EU. Detta för att undvika att Livsmedelsverket i onödan samlar in stor mängd känslig information om det sedan visar sig att en del av denna information inte hade behövt rapporteras. Vad vi förstår är det sedan Livsmedelsverket som ska göra bedömningen av vilka av de uppgifter som samlas in för riskbedömning och riskhantering enligt artikel 8.2.a som kan rapporteras vidare till EU. Om så inte är fallet behöver det klargöras vem som ansvarar för vilka av dessa uppgifter som är känsliga och hur uppgifterna ska skyddas.

Kap 22 Konsekvensutredning

Sydvatten har inte gjort någon egen analys avseende konsekvensutredningen, men delar Svenskt Vattens farhåga att om myndigheterna inte får ett tillskott av resurser för att arbeta med nya eller utökade uppgifter kommer detta få negativa återverkningar på hur direktivet kommer att implementeras på myndighetsnivå. Utredningen föreslår inga utökade medel till Boverket, Folkhälsomyndigheten, Havs- och vattenmyndigheten och Livsmedelsverket.

Vi konstaterar att utredningen i detta skede förordar omfördelning från anslaget Civilt försvar för att finansiera kostnadsökningarna. Med tanke på det försämrade omvärldsläget kan man ifrågasätta det lämpliga att omfördela från just anslaget Civilt försvar.

Med vänlig hälsning
Sydvatten AB

Stefan Johnsson
Säkerhets- och kvalitetschef